

OBRAVNAVA ZAIMKOV V SLOVENSKI SLOVNICI IN V NOVEJŠIH ČEŠKIH SLOVNICAH

Petra Stankovska

Filozofska fakulteta, Ljubljana

UDK 81'367.626=163.6=162.3

V prispevku predstavimo pregled načinov oblikoslovnega opisa čeških in slovenskih zaimkov, skupine besed, pri katerih nastajajo določene težave že pri sami njihovi definiciji. Z oblikoslovnega, pomenskega in funkcijskega vidika gre za precej raznoliko skupino besed, kar otežuje sistematični opis. Skušali bomo oceniti prednosti in slabosti slovničnih razlag.

zaimek, oblikoslovje, slovnica, deiktična beseda, besedna vrsta

In this paper an overview is offered of approaches to morphological description of Czech and Slovene pronouns, a group of words that create problems even with regard to definition. From the morphological, semantic and functional point of view, this is quite a diverse group of words, thus the systematic description is complicated. We will try to assess the strengths and weaknesses of grammatical explanations.

pronoun, morphology, grammar, deictic word, word class

1 Uvod

Oblikoslovni sistem češčine in slovenščine je dokaj podoben, zahvaljujoč genetski sorodnosti obeh jezikov, tako da nastajajo podobne težave in hkrati so možne podobne rešitve pri slovničnem opisu pojavov v obeh jezikih. Specifično problematiko predstavlja opis zaimkov, besed, ki imajo v jeziku posebno funkcijo nadomeščanja drugih besed ali nakazovanja k njim. Težave lahko nastanejo že pri definiciji teh izrazov. Poleg besed, ki lahko nadomeščajo imena – samostalnice (*kdo, kaj, nekdo* ipd.) ali pridevnike (*kakšen, kateri* ipd.), sem po funkciji nadomeščanja spadajo tudi druge besede, na primer t. i. zaimenski prislovi (*nekje, kam, kdaj* ipd.). Po drugi strani npr. pri osebnih zaimkih 1. in 2. osebe ne gre za nadomeščanje, ampak za nakazovanje odnosa do govorečega (*jaz*) ali ogovorjenega (*ti*). Zato nekateri avtorji raje uporabljajo poimenovanje »deiktična beseda« (npr. Komárek 1978: 5), ki pokriva obe funkciji.

Nekatere slovnice izhajajo iz tradicionalne samostojne besedne vrste zaimkov (samostalniški in pridevniški zaimki) in jo posebej opišejo v samostojnem poglavju, druge pa se v različni meri skušajo temu izogniti in porazdelijo deiktične besede glede na tip deklinacije in funkcijo v tri besedne vrste – samostalnice, pridevnike in prislove. Poleg tega se iz praktičnih razlogov (npr. raba) deiktične besede razvrščajo glede na svojo specifično semantiko v več skupin. Namen oblikoslovnega opisa deiktičnih

besed pa je na čim bolj vsestranski, pregleden in natančen način prikazati sistem oblik in pomenske razrede deiktičnih besed.

2 Opis deiktičnih besed v novejših čeških slovnica in slovenski slovnici

Opisi zaimkov v oblikoslovnih delih sodobnih čeških slovníc (*Mluvnice češtiny – MČ*, *Příruční mluvnice češtiny – PMČ* in *Akademická gramatika spisovné češtiny – AGSČ*) in *Slovenski slovnici* Jožeta Toporišiča izhajajo iz klasičnega pojmovanja¹ besedne vrste zaimkov in njihovega pomenskega razvrščanja, vendar vsak priročnik podaja razlage nekoliko drugače.

2.1 *Příruční mluvnice češtiny* (Karlík, Nekula, Rusínová 1995: 284–301, 339–340)

Zaimki se obravnavajo kot ena od tradicionalnih desetih besednih vrst (samostalnik, pridevnik, zaimek, števnik, glagol, prislov, predlog, veznik, členek, medmet) v samostojnem poglavju (*Zájmena*; prav tam: 284). Po osnovnih karakteristikah semantičnih in funkcijskih lastnosti zaimkov ter omembi obstoja zaimenskih prislovov (*kdy – tehdy, kudy – tudy, jak – tak* idr.) sledijo razlage, razporejene v posamezne člene (paragrafe) po načelu: semantično opredeljeni razred zaimkov z opisom njihove funkcije (npr. *osebni zaimki* v čl. 455) – sklanjatvene oblike (v čl. 456 so vse oblike zaimkov: *já, ty, on, ona, ono, my, vy, oni, ony, ona*) ali zgledi s komentarji. Vsak tip je označen ali kot pridevniška ali kot posebna zaimenska sklanjatev.

Na prej navedeni način so prikazani sledeči razredi zaimkov: (1) osebni (*já, ty, ona* idr.), (2) povratni osebni (rod. ed.: *sebe*), (3) svojilni (*můj, tvůj, jeho, její, náš, váš, jejich*), (4) povratni svojilni (*svůj*), (5) kazalni (*ten, tento, takový* idr.), (6) (ne)identifikacijski (*tetýž, ten samý, jiný*), (7) vprašalni (*kdo, co, jaký, který, čím*), (8) oziralni (*kdo, co, jaký, který, čím, jenž, jehož, jejíž, jejichž*), (9) nedoločni zaimki (*někdo, něco, nějaký, kdosi, ledajaký* idr.), (10) totalizatorji količine ali mere (*všechn, každý, sám, nikdo, nic, nič, nijaký*).

Zaimenski prislovi so naštetni v samostojnem poglavju o prislovih (*Příslovce*; prav tam: 338) v pomenskih razredih zaimenskih prislovov kraja (*kde, odkud, kam* idr.), časa (*kdy, odkdy, někdy* idr.), načina (*jak, jakpak, tak* idr.), vzroka (*proč, proto*) in namena (*nač*). Navedeni so tudi nedoločni (*někde, ledakde, sotvakde* idr.), nikalni (*nikdy, nikam* idr.) in totalni prislovi (*všude*) kot paralela k pomensko in besedotvorno analognim samostalniškimi in pridevniškimi zaimkom.

2.2 *Mluvnice češtiny 2* (Petr 1986: 81–104, 388–401)

Mluvnice češtiny 2, ki se posveča samo oblikoslovju, je razdeljena na dva dela – prvi del (*Funkční tvarosloví*; prav tam: 11–250) obravnava oblikoslovni sistem s funkcijskega stališča, drugi del (*Formální tvarosloví*; prav tam: 253–495) opisuje formalno strukturo sklanjatvenih oblik. Opis deiktičnih besed najdemo v obeh delih – v poglav-

¹ S »klasičnim pojmovanjem« razumemo način obravnave zaimkov v starejših slovnica, nastalih od 16. do 19. stol.

ju o zaimkih (*Zájmena*) v formalnem delu opisa in poglavju o zaimkih in drugih deiktičnih besedah (*Zájmena a další deiktická slova*) v funkcijskem delu slovnice.

Formalni opis (Petr 1986: 388–401) v stremljenju po sistematski razporeditvi vseh zaimkov v sklanjatvene tipe te deli po načinu sklanjanja in morfemske zgradbe, pomenska in funkcijska opredelitev je marginalizirana. Tako tudi besed, ki formalno spadajo k prislovom ali števnikom, v tem poglavju ne obravnava. Primeri rabe se osredotočajo zlasti na dubletne oblike. Zaimki so razvrščeni glede na izražanje slovničnih kategorij, naj je to nezmožnost izražanja slovničnega spola pri osebnih zaimkih ali tip sklanjatvenih končnic. Tako dobimo dve glavni skupini: (1) zaimki, ki ne morejo formalno izraziti slovničnega spola (*já, ty, my, vy*, povratni osebni zaimek). V drugo, veliko številčnejšo skupino spadajo (2) zaimki, ki lahko formalno izrazijo slovnični spol, pa četudi samo enega, npr. zaimka *kdo* (m) in *co* (s). Po formalni obliki sistema končnic se razvrščajo v dva tipa sklanjatev – zaimensko in pridevniško. Pri obeh sklanjatvenih tipih se zaradi glasoslovno-oblikoslovnih oblik češčine, ki jih npr. v slovenščini ni, razlikujejo še trije podtipi – trda sklanjatev (oblikoslovna podstava se konča na trdi soglasnik),² mehka sklanjatev (podstava se konča na mehki soglasnik) in posebna sklanjatev, ki ima mešane oblike. Pri vsakem tipu sklanjatve je naveden zgled z vsemi sklonskimi oblikami in z zaimki, ki se sklanjajo po njem. Tako dobimo zglede pri zaimenski sklanjatvi *ten* (*trda sklanjatev*), *náš* (*mehka sklanjatev*), *všechen* (*mešana sklanjatev*) in pri pridevniški sklanjatvi sklic na zglede sklanjatev pridevnikov *mladý* (*trda sklanjatev*), *jarní* (*mehka sklanjatev*) ter posebne, mešane tipe sklanjatev zaimkov *sám, můj* (*tvůj, svůj*) in *týž* (*tentýž*).

Funkcijski opis (Petr 1986: 81–104) razvršča besede glede na njihove možne skladijske funkcije in semantične prvine. Opis slovničnih sredstev (način izražanja imenskih slovničnih kategorij – sklona, števila, spola) samostalniških in pridevniških zaimkov je prikazan le z vidika njihove možne sintaktične vpetosti in brez navajanja pregleda sklonskih oblik (so v formalnem delu). V tem delu slovnice se govori o »deiktičnih besedah, jedro katerih so ravno tradicionalni zaimki in ki jih ta slovnica razume kot eno od dveh nadgrajevalnih besednih vrst«³ (prav tam: 81). Med deiktične besede, za katere se predlaga tudi termin pronominalia (pro-nominalia, za-imenske besede), s podvrstami pronomin (zaimki), pronominalni prislovi (proadverbia, zaimenski prislovi) in pronominalni števniki (pronomeralia, zaimenski števniki), ki jih združuje pronominalnost, torej sposobnost označevati stvarnost, ne s pomočjo poimenovanja, nominacije oz. imen, ampak na drug način: »namesto« imen« (prav tam). Poleg pojasnjevanja različnih vrst deiktičnosti (nakazovanja na drugo besedo, zunajjezikovno referenco ali kontekst) temeljijo sledeče razlage na razločevanju (1) besednovrstnih karakteristik, ki izhajajo iz skladijske funkcije teh besed v besedilu, ki jih slovnica deli na primarne (osebek/povedek, ujemalni prilastek, prislovno določilo) in sekundarne (neujemalni prilastek, osebek/povedek, predikativ, prislovno

2 Trdi soglasniki so v češčini: h, ch, k, r, d, t, n; mehki soglasniki so: ž, š, č, ř, c, j, d', t', ň; obojni soglasniki so: b, f, l, m, p, s, v, z. Nekatere besede, katerih oblikoslovna podstava se konča na obojni soglasnik, spadajo k trdi sklanjatvi, druge pa k mehki.

3 V izvirniku »nástavbový slovní druh«. Druga taka besedna vrsta so števniki.

določilo, povedkov prilastek), in določanju (2) funkcijsko-semantičnih vrst, kot je svojilnost, demonstrativnost, kvantitativnost idr. Potem se naštevajo posamezne vrste: (a) glede na odnos do »komponent« komunikacije so opredeljeni osebni zaimki (*já, ty, my, on* idr.), povratni zaimek (*se*), osebni svojilni zaimki (*můj, tvůj, jeho* idr.), povratni svojilni zaimek (*svůj*); (b) lastni deiktični izrazi, ki nakazujejo na neko entiteto ali kontekst ter se delijo na kazalne zaimke, prislove in števniko (*ten, takový, tady, tolik, tolikrát* idr.) ter identifikatorje (*týž, tentýž, jiný, druhý*); (c) vrste nedoločnih (vprašalne, oziralne in nedoločne) in določnih deiktičnih besed (totalne, nikalne).

2.3 *Akademická gramatika spisovné češtiny* (Štícha 2013: 389–417)

Ta slovnica je nekoliko nekonsistentna glede opredeljevanja deiktičnih besed v odnosu do besednih vrst. V prvem sklopu Lastnosti besede in besedne vrste (prav tam: 79–89) razloži, da za razliko od tradicionalnih čeških slovníc (poznajo deset besednih vrst) uvaja razvrščanje besed v osem besednih vrst (samostalnik, pridevnik, prislov, glagol, predlog, veznik, členek, medmet), ker so »števniki in zaimki morfološko in sintaktično zelo nespecifični« in »razlogi za pojmovanje zaimkov in števnikov kot samostojnih besednih vrst so sporni. Zaimki pa so posebni zaradi njihove semantične nezadostnosti (kot tudi mnogi prislovi), sintaktično in oblikoslovno pa so povsem nehomogeni« (prav tam: 82). To pojmovanje zaimkov, ki bi se morali obravnavati skupaj z odgovarjajočimi osnovnimi besednimi vrstami: samostalniki, pridevniki in prislovi, se kasneje v slovnici ne upošteva. Sploh se ne razmišlja o kategoriji zaimskega števniko, saj bi se enako morali tudi števniki razporediti k omenjenim trem besednim vrstam.

Da se slovnica v tretjem sklopu Besedne vrste in njihova morfoloģija (Štícha 2013: 288–535) ne drži novo vpeljanega sistema osmih besednih vrst, je razvidno že iz kazala sklopa, kjer je navedenih vseh deset tradicionalnih besednih vrst.⁴ Dejstvo, da se avtorji pri podajanju pregleda paradigem držijo tradicionalnih samostojnih vrst zaimkov in števnikov, ni utemeljeno skladno z izjavami iz prvega sklopa: »to 'besedno vrsto' [zaimke] – predvsem glede na tradicijo – opisujemo v tem povzemajočem poglavju. Razlog takšnega pristopa pa je tudi to, da pri tej skupini besed lahko najdemo njihovo zelo splošno skupno funkcijo – deiktično funkcijo in funkcijo nadomeščanja« (prav tam: 389). Poglavje o zaimkih je razdeljeno v dva dela – prvi prinaša način razvrščanja zaimkov v devet funkcijsko opredeljenih skupin (osebni, svojilni, anaforični, kazalni, vprašalni, oziralni, nedoločni, nikalni), ki dokaj očitno spominjajo na delitev v starejših čeških slovníc.⁵ Drugi del vsebuje pregled zaimen-

4 Nekomentirano pustimo samo uporabljeno terminologijo, ki je neka mešanica mednarodnih počeščenih terminov (*substantiva, adjektiva, adverbia*) in domačih poimenovanj (*zájmena, číslovky, slovesa, předložky, spojky, citoslovce*) ali kombinacija obojega (*částice (partikule)*). Za tako raznolikost sicer ne vidimo dobrega razloga in je za uporabnika nekoliko moteča, vendar dopuščamo možnost, da so avtorji imeli za takšno rešitev svoje razloge.

5 Npr. v *České mluvnici* iz l. 1959 so zaimki razdeljeni v sledeče skupine: osebni, svojilni, kazalni, vprašalni, oziralni, nedoločni, nikalni (Havránek, Jedlička 1981: 197–202). Res je, da Štícha dodaja še anaforične zaimke, a ti so pravzaprav kazalni v svoji drugi funkciji vnaprejšnjega nakazovanja na sledeče besedilo, dodani pa sta še skupini identifikacijskih in totalnih zaimkov.

skih sklanjatev, ki jih ne obravnava glede na tipe sistemov deklinacijskih končnic, pač pa znotraj pomensko, funkcijsko ali formalno opredeljenih skupin zaimkov (osebni, svojilni, zaimki tipa *kdo, co* itn.).

2.4 Slovenska slovnica (Toporišič 2000: 304–316, 335–344)

Slovenska slovnica sistemsko razvršča zaimke (in števnik) v druge besedne vrste, tako da pozna devet besednih vrst (samostalniška beseda, pridevniška beseda, glagol, prislov, povedkovnik, predlog, veznik, členek, medmet). Besede se vanje razvrščajo po funkciji, pomenski in oblikoslovni vidik je sekundaren. Zaimki so razporejeni med tri besedne vrste (samostalniške in pridevniške besede ter prislove) po funkcijskem, delno tudi pomenskem načelu, tako so npr. kot samostalniški zaimki naštetih *jaz, ti, on, kdo, kdor, nekdo* ... Zanimiva je uvrstitev besede *koliko* med pridevniške besede poleg zaimkov *tak, moj, neki*, pri katerih je pripadnost tej skupini razumljiva, saj pomensko in tudi formalno funkcionirajo kot pridevniki. Pri besedi *koliko* pa gre formalno za prislov (vprašalnica za količino) in njena uvrstitev med pridevnike je toliko bolj neobičajna, ker je v nadaljevanju kot prislov naveden izraz *toliko* (Toporišič 2000: 256), ki se ga lahko uporablja v korelaciji s *koliko*. Morda je bil ta primer mišljen kot imenovalnik srednjega spola zaimka *kolik, kolika, koliko*,⁶ vendar tega iz zapisa ni mogoče razbrati.

Poglavji o samostalniški in pridevniški besedi vsebujeta dela, posebej namenjena razlagam o zaimkih. Zaimki so znotraj njih razdeljeni v tradicionalne pomensko-funkcijske kategorije – pri samostalniških zaimkih (prav tam: 305–314) so to: osebni (*jaz, mi, ti, on* itn.); povratni osebni (*se*); vprašalna (*kdo, kaj*); oziralna (*kdor, kar*); poljubnostni, nedoločni in mnogostni (*kdo, nekdo, marsikdo, redko kdo, kaj, nekaj, marsikaj, redko kaj*); nikalna (*nihče, nič*); totalna (*vsakdo, vsak*); kazalni nedoločni (*one*). Pri pridevniških zaimkih je celoten sistem pomensko-funkcijskih kategorij prikazan precej bolj zapleteno (prav tam: 335). Zaimki so razvrščeni v enajst razredov: vprašalni (*kakšen, kolikšen, kateri, koliker, čigav, koliko*); oziralni (*kakršen, kolikršen* idr.) in oziralni poljubnostni (*kakršen koli, kolikršen koli* idr.); nedoločni (*nekakšen, nekolikšen, neki, (en), nekoga* (rod.) idr.), poljubnostni (*kakšen, kateri, čigav* idr.), mnogostni (*marsikak(šen), mnogo* idr.); totalni (*vsakršen, vsak, oba* idr.); nikalni (*nikakršen, noben* idr.); drugostni (*drugačen, drug, drugega* (rod.), *ne toliko*); istostni (*enak, isti, istega* (rod.), *enako*); kazalni (*tak(šen), ta, tega* (rod.) idr.).⁷ Če primerjamo pomensko-funkcijske razrede samostalniških in pridevniških zaimkov, ugotovimo, da je pri prvih le razred osebnih zaimkov, ki ga ni pri pridevniških, pri pridevniških pa sta drugostni in istostni, ki ju ni pri samostalniških zaimkih. Ostale razrede najdemo pri obeh skupinah zaimkov.

⁶ Prim. geslo vprašalni zaimek *kolik* v *Slovenskem oblikoslovnem leksikonu Sloleks* (Projekt Sporazumevanje v slovenskem jeziku, 2008–2013). <http://www.termania.net/slovarji/slovenski-oblikoslovni-leksikon-sloleks/5647695/kolik>

⁷ Bolj natančno razlago pomenske in funkcijske tipologije slovenskih kazalnih zaimkov in njeno podrobno utemeljitev prinašajo drugi avtorji (npr. Vidovič Muha 1996: 119, Cazinkič 2000: 35).

Poleg določanja enajstih prej naštetih razredov skuša slovnica prikazati sistemsko razvrstitev še v skupine: (1) lastnostnih, (2) vrstnih, (3) svojilnih in (4) količinskih zaimkov, ki jih nekoliko ohlapno komentira, češ da »lastnostni je lahko kakovostni (*kakšen*) ali merni (*kolikšen*), tako je tudi vrstni navadni (*kateri*) ali ločilni (*koliker*)« (Toporišič 2000: 335). Precej vprašljiva je »sistemskost« t. i. svojilnih različic, saj se svojilnost večinoma ne izraža z besedotvornimi sredstvi: »kakor se vidi iz preglednice, se svojilnost dostikrat izraža kar z rodilnikom samostalniškega (ali posamostaljenega zaimka določenega razreda)« (prav tam). Zanimivo je tudi uvrščanje t. i. količinskih pridevniških zaimkov med pridevniške besede, saj se oblikoslovno in tudi funkcijsko obnašajo večinoma kot prislovi (*koliko, toliko, kolikero, kolikor, nekoliko, mnogo, enako*). Razrede pridevniških zaimkov bi bilo možno organizirati bolj pregledno ob opustitvi določanja »svojilnosti« in »količinskosti«. Svojilni zaimki bi se lahko uvrstili v poseben razred, količinski pa bi najbrž bolj sodili med prislove oz. števniške izraze.

Sistemski opis sklanjatvenih oblik samostalniških in pridevniških zaimkov je relativno enostaven. Če upoštevamo samo sklonske končnice, sta pri teh besedah prisotna v sodobni slovenščini dva glavna sklanjatvena tipa – en s samostalniškimi končnicami, drugi pa s končnicami, tipičnimi za pridevnike, z nekaj izjemami. Razhajanje s pridevniškimi oblikami se pojavi v or. ednine moškega spola in v rod., daj., mest. in orod. dvojine in množine pri besedah *ves* in *ta*: *vsem/tem* (x prid. *-im*), *vseh/teh* (x *-ih*), *vsema/tema* (x *-ima*), *vsemi/temi* (x *-imi*), kar je prvina slovanske zaimenske sklanjatve. Podobna situacija je pri samostalniškem zaimku *kdo* (*koga* x prid. *-ega, komu* x *-emu, kom* x *-em, kom* x *-im*), ki pa se s čisto sinhronega stališča res lahko razloži tako, da ima sklanjatev »o-jevski osnovnični samoglasnik« (Toporišič 2000: 304). Uvrstitev osebnih zaimkov *jaz* in *ti* k samostalniškim zgledom a-osnov *sluga* in *lipa* (prav tam: 276) bi ob zanemarjenju razširjanja osnove in oblike tožilnika bila možna, vendar pa je določanje treh spolskih variant (m, ž, s) zaimka *jaz* (prav tam: 276) precej diskutabilno, saj opredelitev slovničnega spola ni mogoča, ker gre za odnosni zaimek k udeležencu komunikacije (Komárek 1978: 5), katerega spol ni nujno znan, sploh pa ga ta zaimek ne more morfološko izraziti. Ravno tako je uvrščanje zaimka *kaj* (*česa, čemu, kaj, čem, čim*) k zgledu *Krško* (*-ega, -emu, -o, -em, -im*) iz morfemskega vidika neobrazložljivo. Pri zaimkih *midva, vidva, mi, vi* sploh ni določenih zgledov. Morda zato, ker gre za zaimensko sklanjatev, ki nima nobene paralele pri drugih sklanjatvah, za razliko od oblik kazalnih zaimkov, ki so razvojno tesno povezane z današnjimi pridevniškimi končnicami.

3 Primerjava opisa deiktičnih besed v obravnavanih slovnica

Opis zaimkov v PMČ je zelo pregleden, za uporabnika prijeten tudi zato, ker so pri vsakem funkcijsko in semantično opredeljenem tipu posebej navedene še sklanjatvene oblike obravnavanih zaimkov.

Funkcijski opis v MČ uvršča med deiktične besede samostalnike, pridevnike, prislove in števniške. Delitev na opis funkcije in formalnih oblik je manj prijazna upo-

rabniku, saj mora sam kombinirati informacije z dveh mest. Avtorjem pa ta ureditev omogoča, da se bolj poglobijo v obe vrsti razlag tudi s teoretičnega vidika. Pri opisu sklanjatev se obravnavata le pregibni vrsti samostalniških in pridevniških zaimkov, pri funkcijskih razlagah so vključeni še zaimenski prislovi in števnik, kar omogoča celovit pogled na besedotvorno zaprto skupino deiktičnih besed.

V splošni razlagi o besednih vrstah sicer AGSČ ovrže zaimke (in števnike) kot samostojni besedni vrsti, vendar se v poglavju o oblikah zaimkov vrne k popolnoma tradicionalnemu opisu in ne ponuja nobene nove rešitve.

Slovenska slovnica razvršča deiktične besede s funkcijskega vidika v tri besedne vrste, kar vodi do prekrivanja v posameznih kategorijah (npr. samostalniških in posamostaljenih pridevniških zaimkov, npr. *ta*). Večina pomenskih razredov se pri samostalniških in pridevniških zaimkih sicer ponavlja, vendar je njihova pomenska in funkcijska podobnost oz. povezanost manj opazna, saj so razlage na dveh različnih mestih slovnice. Sistemsko nedosledno urejen je opis sklanjatvenih oblik.

4 Dobre in slabe plati predstavljenih opisov deiktičnih besed

Obravnava deiktičnih besed, zlasti samostalniških in pridevniških zaimkov, v skupnem samostojnem poglavju (kot v PMČ) omogoča pregledno naštevanje pomenskih razredov zaimkov brez podvajanja, hkrati se lahko pregledno prikaže sistem sklanjatvenih vzorcev. Ti so v češčini bolj raznoliki kot v slovenščini, kar je najbrž tudi v AGSČ vodilo k tradicionalnemu načinu obravnave oblikoslovja zaimkov. Tudi v slovnici slovenščine bi se ob obravnavi samostalniških in pridevniških zaimkov v enem poglavju lahko bolj pregledno obravnavale npr. posebnosti preostankov zaimenskih sklanjatev ali pa bi se s tem izognili nedorečenosti pri opisu npr. samostalniških in posamostaljenih pridevniških zaimkov. Pomenska in besedotvorna analogija med samostalniškimi in pridevniškimi zaimki ter zaimenskimi prislovi in števnik bi se lahko prikazala v besedotvornem delu slovnice ali pa tudi v poglavju o zaimkih in zaimenskih besedah, morda z uporabo prilagojene klasifikacije,⁸ izdelane za češčino (Komárek 1978).

Literatura

- CAZINKIĆ, Robert, 2000: Oziralni prilastkovi odvisniki. *Jezik in slovstvo* 46/1. 29–40.
 HAVRÁNEK, Bohuslav, JEDLIČKA, Alois, 1959: *Česká mluvnice*. Praha: SPN.
 KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, RUSÍNOVÁ, Zdenka (ur.), 1995: *Průruční mluvnice češtiny*. Praha: NLN.
 KOMÁREK, Miroslav, 1978: Sémantická struktura deiktických slov v češtině. *Slovo a slovesnost* 39/1. 5–14.

⁸ Pri klasifikaciji deiktičnih besed se navezuje na delo H. Křížkové (1973), ki je bilo izdelano univerzalno za slovanske jezike. S pomočjo klasifikacije je Komárek (1978) izdelal tudi pregledno razpredelnico čeških deiktičnih izrazov. Za slovenske zaimke je osnovno razpredelnico glede na izražanje besedilnega denotata izdelala A. Vidovič Muha (2000: 80), vendar sta v njej zajeti samo pomenski črti določnosti oz. nedoločnosti in njenega izražanja, ki je lahko posredno ali neposredno.

- KŘÍŽKOVÁ, Helena, 1973: Sémantická analýza zájmenného systému a klasifikace současných spisovných jazyků slovanských. Bohuslav Havránek (ur.): *Československé přednášky pro VII. mezinárodní sjezd slavistů (Varšava 1973)*. Praha: ČSAV.
- PETR, Jan (ur.), 1986: *Mluvnice češtiny 2*. Praha: Academia.
- ŠTÍCHA, František, 2013: *Akademická mluvnice spisovné češtiny*. Praha: Academia.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1974–1975: Slovenske zaimenske besede. *Jezik in slovstvo* 20/5. 117–119.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2000: *Slovenska slovnica. 4. prenovljena in razširjena izdaja*. Maribor: Obzorja.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 1996: Določnost kot besedilna prvina v slovnicih opis slovenskega jezika (ob Kopitarjevi slovnici). Jože Toporišič (ur.): *Kopitarjev zbornik. Obdobja 15*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 115–130.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 2000: *Slovensko leksikalno pomenoslovje. Govorica slovarja*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.